

МИКОЛАЇВЩИНА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: СУСПІЛЬНИЙ ВИМІР ГЕРОЇЗМУ ТА СУПРОТИВУ

Початок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, який розпочався 24 лютого 2022 року, перетворив Миколаївщину на один із ключових напрямів воєнних дій, розгорнутих на півдні країни. Варто пам'ятати, що область розташована на шляху до Одеси, а також її важливі потенціали, промисловий і портовий, зумовили стратегічне значення цього регіону для обох сторін війни. Вже з перших днів воєнних дій Росії на території України Миколаїв став об'єктом інтенсивних артилерійських і ракетних обстрілів. Цей період (початковий) і той, який триває до сьогодні, можна вважати прикладом надзвичайної стійкості населення та мобілізації як військових, так і цивільних.

З наукового погляду оборона Миколаївщини (в тому числі обласного центру) становить надзвичайний приклад взаємодії між різними типами структур: державними, військовими й громадськими у кризових умовах, котрих не було ще в історії регіону у ХХІ столітті. Проведений аналіз матеріалів, свідчень учасників бойових дій та медійних повідомлень дозволяє виявити кілька ключових тенденцій. По-перше, оборона мала децентралізований, гнучкий характер, що сприяло оперативному прийняттю рішень, що є дуже важливим у кризових ситуаціях. По-друге, не менш важливу роль відіграло місцеве населення, яке разом з військовими змогло створити потужну оборону своїх міст. Станом на сьогодні, материкова частина Миколаївщини – це територія підконтрольна Україні, проте Кінбурнський півострів, який частково входить до складу Миколаївської області, досі залишається окупований російськими загарбниками [5].

Важливою постаттю оборони Миколаєва є генерал Дмитро Марченко – командувач обороною містом, який створив ефективну систему захисту, запровадивши принцип мобільної оборони та координувавши дії регулярних підрозділів із територіальною обороною й місцевими волонтерами. Його лідерство та рішучість сприяли зміцненню морального духу мешканців та формуванню атмосфери єдності й впевненості в перемозі (дуже важливим був емоційний фактор, який мав підтримувати морально населення). Не менш значущим є той факт, що завдяки роботі генерала Миколаїв не був окупований, як сусідній Херсон, та всі адміністративні структури були відповідно задіяні [2].

Варто зазначити, що завдяки своїй стійкості, організованості оборони та масовому героїзму населення Миколаїв отримав звання «Місто-герой». Це рішення стало визнанням не лише військових заслуг, а й громадянської мужності, проявленої під час багатомісячних обстрілів. Таким чином, почесне звання закріпило за Миколаєвом символічний статус одного з форпостів українського спротиву на півдні країни.

Серед усіх боїв на Миколаївщині варто відокремити бій за місто Вознесенськ, протягом якого українські підрозділи ЗСУ у березні 2022 року змогли відбити спробу російських десантників прорватися до Південного Бугу. Цей історичний момент засвідчив ефективність локальної координації та високий моральний дух оборонців. Місцеве населення, використовуючи знання місцевості, активно допомагало військовим, забезпечуючи логістику та евакуацію цивільних. На Миколаївщині, як і в інших регіонах країни, співпраця між населенням та військовими знаходилась на дуже високому рівні [3]. Не менш важливими були бої за Баштанку та Снігурівку, яка з 19 березня 2022 року і до 10 листопада 2022 року окупована.

У боротьбі проти російських загарбників Миколаїв пережив одну з найтрагічніших сторінок війни. Це був ракетний удар по будівлі обласної державної

адміністрації 29 березня 2022 року, унаслідок якого загинуло 37 осіб і більше 35 поранено. Ця подія стала символом цілеспрямованого терору проти цивільного управління та адміністративних структур [4].

12 квітня 2022 року став для Миколаєва ще одним трагічним днем. Унаслідок цілеспрямованого обстрілу Росією міської інфраструктури було пошкоджено водогін, який забезпечував постачання питної води до міста. З того моменту Миколаїв залишився без централізованого водопостачання, що призвело до виникнення гуманітарної кризи та потреби в альтернативних джерелах забезпечення населення питтєвою водою. Ця ситуація не лише засвідчила масштаб руйнувань цивільної інфраструктури, але й виявила високий рівень координації центрів (наприклад, допомога від волонтерів з Одеси), які в умовах тривалого дефіциту ресурсів змогли створити ефективні механізми розподілу та доставки води населенню.

Емоційний вимір супротиву на Миколаївщині зайняв важливе місце та проявився у багатовимірній взаємодії між громадянами, військовими структурами та місцевою владою. У перші тижні повномасштабного вторгнення регіон став ареною не лише бойових дій, а й масштабної мобілізації людських емоцій: страху, гніву, співчуття, але також рішучості й глибокої відданості своїй землі. Ці емоції стали важливим ресурсом для виживання та координації дій, перетворившись на потужний механізм соціальної стійкості.

Одним із найяскравіших проявів цього емоційного спротиву стали волонтерські ініціативи. З перших днів війни мешканці Миколаєва самоорганізовувалися для допомоги армії та постраждалим від бойових дій. Все починалось від збору гуманітарної допомоги та дійшло до виробництва захисних споруд. Ці дії базувалися не стільки на інституційній підтримці, скільки на емоційній солідарності та відчутті спільної відповідальності. Саме емоційне залучення дозволило швидко мобілізувати ресурси, налагодити горизонтальні зв'язки та підтримати моральний дух у надзвичайно складних умовах. Діяльність волонтерів у ДОФ (Домі Офіцерів Флоту) є добрим прикладом вищезазначеного [1].

Інформаційна самоорганізація в соціальних мережах також відіграла вирішальну роль. Telegram-канали, місцеві спільноти у соціальних мережах стали простором для оперативного обміну інформацією, взаємопідтримки та координації дій, як наприклад, Телеграм-канал Миколаївської обласної державної адміністрації «Віталій Кім/Миколаївська ОДА» та канал «Николаевский Ванёк», які швидко реагують на те, що відбувається, та інформують про це населення. Емоційний тон цих повідомлень варіювався від гніву до співчуття, і тим самим створював атмосферу єдності, в якій навіть короткі повідомлення набували значення символічних актів опору. Таким чином, цифрові платформи стали не лише джерелом новин, а й каналом емоційного зв'язку між людьми, які відчували спільну небезпеку.

Мистецькі ініціативи, акції пам'яті та культурні проекти, що виникли у Миколаєві, також стали продовженням емоційного спротиву. Вони не лише зберігали пам'ять про загиблих і підтримували дух оборонців, але й формували культурний простір стійкості, у якому емоції перетворювалися на засіб осмислення війни. Таке поєднання раціонального планування оборони з емоційною мобілізацією засвідчує, що героїзм Миколаївщини – це не лише військова, а й культурна, комунікативна практика, яка визначає нові форми солідарності в умовах війни.

Отже, Миколаївщина стала простором, де війна набула людського виміру: через біль, втрати, солідарність і прагнення до свободи. Історія Миколаївської області свідчить, що навіть у найбільш драматичні моменти сучасної історії Україна залишається державою, здатною до самоорганізації, взаємодопомоги та емоційної єдності.

Література

1. ДОФ – це велика корпорація: як живе найбільший волонтерський рух в Миколаєві, 0512 сайт міста Миколаєва, <https://www.0512.com.ua/news/3415956/dof-ce-velika-korporacia-ak-zive-najbilsij-volonterskij-ruh-v-mikolaevi-foto> (доступ: 20 жовтня 2025).
2. Марченко: Різниця між Миколаєвом і Херсоном у тому, що влада не покинула місто, 0512 сайт міста Миколаєва, <https://www.0512.com.ua/news/4010974/marcenko-riznica-miz-mikolaevom-i-hersonom-u-tomu-so-vlada-ne-pokinula-misto> (доступ: 2 жовтня 2025).
3. Оприщенко А., «Відкалібрований злочин»: що стоїть за ударом по Миколаївській ОДА? «ЗАБОРОНА», <https://zaborona.com/shho-stoyit-za-udarom-po-mykolayivskij-oda-golovne-z-rozsliduvannya-komandy-truth-hounds> (доступ: 6 жовтня 2025).
4. Приходько Є., Бої за Вознесенськ. Як утікала російська армія, «Нова Польща», <https://novapolshcha.pl/article/boyi-za-voznensensk-yak-vtikala-rosiiska-armiya> (доступ: 8 жовтня 2025).
5. Черниш О., Бої за Кінбурнську косу. ЗСУ проводять операцію зі звільнення піщаного півострова, BBC News Україна, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63629339> (доступ: 9 жовтня 2025).